

He llegit el text de la novel·la en hebreu i en la traducció —magnífica— d'Eulàlia Sariola. El treball fet per la traductora és realment esplèndid. Traduir prosa hebrea és una tasca àrdua i poc reconeguda. El primer gran mestre que ho va fer en la nostra època va ser l'enyorat Eduard Feliu amb *El meu Mikhael* d'Amós Oz (1973), que fa pocs mesos s'ha reeditat. Eulàlia Sariola ha seguit el camí pulcríssim en l'art de la traducció de l'hebreu al català que va començar el nostre mestre Eduard Feliu, i mereix tota mena d'elogis per la feina feta, i tan ben feta.

JOAN FERRER
Universitat de Girona
joan.ferrer@udg.es

Maria Josep Estanyol i Fuentes. *Els jueus catalans: Les seves vivències i influència en la cultura, l'economia i la política dels reialmes catalans*. Barcelona: PPU, 2009. 257 p.; 24 cm. ISBN 84-477-1062-9. EAN 9788447710621.

El treball sobre la història dels nostres jueus medievals que ens presenta la doctora Estanyol és el fruit d'una llarga experiència com a professora de judaisme a la Universitat de Barcelona. És potser per això que l'autora l'ha plantejat seguint una estructura molt didàctica que converteix el llibre en una eina de gran utilitat, que es farà imprescindible a tot aquell qui vulgui endinsar-se en aquesta part de la història de Catalunya.

A la introducció, l'autora ens explica que mitjançant aquesta obra vol retre homenatge als personatges jueus que, amb les seves aportacions a tots els camps del coneixement —econòmics, socials i culturals—, van ajudar a la construcció del nostre país. Seguidament, fa una síntesi impecable i acurada de la història dels jueus catalans, els episodis històrics que van marcar la seva trajectòria entre nosaltres i quin fou el seu destí un cop van deixar de formar part de la nostra societat. Fins ara ningú no havia aconseguit oferir tanta informació fonamental de manera tan planera i aclaridora sobre els jueus catalans medievals. Es tracta d'una aportació important, atès que trobem units en un sol volum els noms i les activitats dels jueus que més van destacar a casa nostra. Per tal de fer més entenedor el paper que van jugar en el si de la societat catalana medieval, en trobem l'explicació corresponent just després de l'espai dedicat a cadascun dels reis catalans contemporanis seus. D'aquesta manera, sabem de forma intel·ligible quina fou en cada regnat la percepció que els dirigents cristians tenien dels jueus, de quina manera es relacionaven i quins foren els seus èxits i quines les seves dissorts.

El llibre està dividit en dos capítols de llargària força diferent: el primer, l'autora el dedica als comtats catalans, i el segon, als reialmes catalans. Els segueix un apèndix on trobem referències al calls de Barcelona i de Girona, així com també als jueus de Mallorca. Un corpus documental on es reproduïxen, entre d'altres, el testament d'Alfons I el Batallador i el contracte matrimonial entre Ramon Berenguer IV i Peronella, documents fonamentals per entendre que hauríem de deixar d'emprar, d'una vegada per totes, el corònim Corona d'Aragó, que és un element distorsionador de la nostra història. El llibre acaba amb un glossari de gran utilitat per al lector no especialista.

La lectura d'aquesta obra és del tot recomanable. Els lectors no avesats a l'àmbit del judaisme obtindran una visió ràpida, eficaç i rigorosa dels jueus catalans en època medieval. L'especialista hi aprendrà que es poden fer aportacions destacades, prescindint de falses erudicions, sense renunciar mai a la seriositat i emprant correctament els diferents termes que contribueixen a explicar el nostre passat, tot deixant de banda els tòpics que foren encunyats per tal de diluir-ne la importància. La professora Estanyol recull amb naturalitat el fruit de les investigacions d'Eduard Feliu i Mabres, que demostrà a bastament que no ens podem referir a Sefarad en parlar dels nostres jueus. Aquest extrem tan evident costa molt de ser acceptat per la gran majoria d'investigadors, que massa sovint tenen por d'arraconar aquest terme. Igualment, l'autora assumeix la tesi de Caius Parellada i Cardellach, que va palesar a començaments del 2000 fins a quin punt és anacrònic parlar de Corona d'Aragó en esmentar qualsevol aspecte relatiu a la monarquia catalana. En aquest sentit és sorprenent constatar que la majoria d'estudiosos desconeixen o bé ignoren les obres d'aquest erudit.

Per acabar, hem de dir, doncs, que celebrem la publicació d'aquesta obra, perquè ultra ser un treball sintètic de gran interès per a conèixer el judaisme català medieval, ajudarà, sense cap mena de dubte, a normalitzar una terminologia que no desdibuïxi el nostre passat.

TESSA CALDERS I ARTÍS
Universitat de Barcelona
tessacalders@ub.edu

Joan Ferrer. *El verb hebreu: conjugació i petit diccionari*. Amb la col·laboració de Lluís Clara, Josep Lluís Marcos i José Luis Zumajo. Manual elaborat a partir dels materials del *Diccionari Girona hebreu-català* de Joan Ferrer, Eduard Feliu i Pere Casanellas. Girona: Universitat de Girona, Observatori de les Llengües d'Europa i de la Mediterrània, 2009. CD-ROM. ISBN 978-84-8458-300-4. (Linguae Mundi; 4).